

Õigus ja Kohus

Õiguste adusline ajakiri

„Päewalehe“, „Aja“
ja „Koidu“ hinnata
eralisla ♡ ♡ ♡ ♡

Ilmub 1 kord kuus

Tegew toimetaja ♡
cand. jur. J. Wilms

Nr. 5

Mai

1913

Töölise kinnitamise seadused

23. juunilt 1912.

23. juuni seadus korraldab töölise kinnitamist ainult õnnetute juhtumiste korral.

Sel alal walitseb praegu suur mitmekesisus. Teatamatel korradel on töölisel Baltimaa eraseaduse põhjal õigus kahjutasu nõuda, teisel korral Sise-Wenemaal maksu tsiwilseaduse põhjal ja siis weel 1903. aasta 2. juuni seaduse põhjal.

Räesolew seadus ei loo selles asjas ühtlust: tema on maksu ainult nendele töölisele, kes selles seaduses äratähendatud ettevõttes tegewad on.

Selle seaduse alla käiwad nimelt: wabrikud, töökojad, mäekaewanduse-, raudtee-, laewaasjanduse- (jõgedel, kanalidel, sijemistel meredel ja järwedel) ja tramwai-ettevõtted, kus alatisi töölisi mitte alla 20 ei ole ja kus aurukatlaid wõi looduse ehk loomade jõul käimapandawaid masinaid töö juures tarwitatakse, ühtlasi ka need ülemasnimetatud ettevõtetest, kus aurukatlaid ja masinaid ei tarwitata, kus aga alatisi töölisi mitte alla 30 ei ole. Tähendab, töölise arw ja masinate tarwimine ettevõttes määravad ära, kas ettevõtte seaduse alla käib wõi mitte.

Rogulised kaubanduse- ning tööstuse-ettevõtted, mis mitmest harust koos seisawad, käiwad selle seaduse alla

nendes harudes, mille eespool-nimetatud tundemärgid on.

Töölise Kinnitamiseasjade Nõukogul on aga õigus erafordadel seda seadust ka nende ettevõtete kohta maksuaks tunnistada, kus töölise arv vähem on kui selles seaduses ära nähtud.

Niisamuti võib nõukogu töölise kinnitamise asjade kohalise ametkonna ettepanekul erafordadel teistest lahus, eraldi seisvat ettevõtet ajutiselt selle seaduse maksuakse alt vabastada.

Selle seaduse alla ei käi kroonu valitsuste ettevõtteid ja üleüldisel tarvitusel olevad raudteed oma ettevõtetega. (Linna- ja semstwo-ettevõtted käivad selle alla.)

Kõik, kes tähendatud ettevõtetes lepingu alusel ettevõtte töödes tegewad on ehk ettevõtte teenistuses seisawad, peavad õnnetute juhtumiste vastu kinnitatud olema. Ettevõtte töölised ja teenijad on selles mõttes ühe-õiguslised. Nende õigus põhjeneb töölepingu peal.

Kinnitamine sünnib ettevõtete omanikkude külul kinnitamiseühisuste abil, mille omanikkudeks ettevõtete omanikud on.

Kes ettevõttes podrätšiku pallamisel töötawad, peavad niisamuti kinnitatud olema. Nende maksud õiendab ettevõtte omanik, kellele aga õigus jääb seda summat podrätšiku palgast finni pidada.

Kinnitamiseühisuse kohustuste eest wastutawad selle omanikud, ettevõtete omanikud, põhjuskirjas äratähendatud korra järele ning wastutusel.

Kinnitatud töölise ja teenijate kohustused ning õigused.

Magu juba tähendatud, ei ole töölisel tarwis kinnitamiseühisusesse mingisuguseid maksusid maksta: ühisuse kapitali eest hoolitsewad ettevõtete omanikud.

Kinnitatud töölisel ning teenijal on õigus ainult siis ühisuselt tasu saada, kui tema ettevõtte töö juures

ehk selle töö puhul juhtunud õnnetuse korral kehaliku wigastuse tagajärjel töövõimetuks jääb.

Kui õnnetule juhtumisele töölise surm järgneb, siis on töölise perekonna liikmetel õigus tasu saada.

Munult sel korral ei ole ühisus kohustatud õnnetuseosalisele tasu andma, kui õnnetuse põhjuseks töölise oma kuritahtlus on. Töölise ettevaatamatus aga ei wabasta ühisust tema kohustest.

Tasu saamise viisid ja tasu kõrgus.

Õigajugused lepingud ettevõtete omanikkude ja tööliste wahel enne õnnetut juhtumist, mis tasusaamist seadusewastaselt kitsendawad ehk selle kõrgust alandawad, ei ole mitte makswad.

Seaduse järele antakse tasu kas abiraha ehk paiuki kujul. Need töölised, kes haigekassa liikmed on, saawad abiraha 14. nädalast pärast õnnetut juhtumist arwates kuni täieliku paranemiseni, ehk kui seda loota ei ole, siis paiuki määramiseni. Tasu määratakse neile $\frac{2}{3}$ tööpalka suuruses. (13 nädala jooksul saawad nad haigekassadelt abi.)

Kes haigekassa liige ei ole, saab ühisuselt abiraha õnnetusepäewast algades. Esimeste 13 nädala jooksul antakse abiraha $\frac{2}{3}$ ehk $\frac{1}{2}$ tööpalka suuruses (selle järele kas abiraha saaja perekonna-inimene ehk wallaline on), pärast seda aga $\frac{2}{3}$ tööpalka suuruses.

Kõige selle aja kestwusel määratakse abiraha ainult tööpäewade järele.

Kui selgub, et töövõime õnnetuse tagajärjel jäädawalt on kadunud, siis määratakse kahjuajaale paiuk ja abiraha jääb ära.

Töövõime täieliku taotamise korral määratakse paiuk $\frac{2}{3}$ aastapalka suuruses, wastasel korral aga see osa kahes kolmandikust aastapalgast, mis töövõime taotamise määrale wastab.

Sullumeelsuse puhul, nägemise, mõlema käe ehk jala taotuse ning täieliku abituse korral, kus teiste hoolitse-

mist tarwis läheb, määratakse paiuf aastapalga täies juuruses.

Paiuf määratakse selle töödime järele, mis peale õnnetust weel olemas on.

Kui kellegiga uus õnnetus juhtub, mis tema töödimeet uueste muudab, siis arwatakse paiufi määramisel selle juurust selle töödime järele, mis pärast wiimast õnnetust järele jäi. Kuid paiuf ise arwatakse sellesama aastapalga järele, nagu esimesegi õnnetuse korral. Minult siis, kui wiimase wigastuse ajal aastapall endisest kõrgem on, arwatakse paiuf wiimase palga järele. Uue paiufi määramisega jääb aga enne määratud paiufi wälja-andmine ära.

Peale abiraha ehk paiufi maksmise peab finnitamiseühisus wigasaajale haiguse rohitsemise kulud ära tasuma, kui temale maksuta arstiabi ei antud. Arstimisekulud pärast paiufi määramist jääwad juba haige enese landa — neid ühisus enam ei tasu.

Kui seadus ettewõtete omanikka kohustab töölistele maksuta arstiabi korraldama, siis kohustab ta ühtlasi ka tööliji seda arstiabi tarwitama. Ja pakutawast arstiabist lahti ütlemisel on oma tagajärjed. Nimelt võib finnitamiseühisus neid abirahast ehk paiufist ilma jätta, kes pakutawat maksuta arstiabi ei tarwita ehk sellest lahti ütlewad. Kuid selleks on lahete tingimist tarwis: 1) et antaw arstiabi töeste korralik on ja 2) et sellest lahti ütlemise tagajärjel töödimeetus sündis.

Paiufi maksmine perekonna- liikmele.

Kui wigastusele kahe aasta jooksul õnnetusepäewast arwates ehk ka pärast lahete aastat edasijestwa arstimise korral surm järgneb, siis peab finnitamiseühisus matmisekulud tasuma ja surnu perekonna-liikmetele paiufi määrama. Siin on muidugi see juhtumine ära nähtud, kui surm nimelt wigastusest ära oleneb. Kui aga surm mõnest teisest põhjusest oleneb, siis ei ole ühisusel surnu perekonna-liikmete wastu mingisuguseid kohustusi.

Perekonna-liikmetele määratakse paiukit järgmises suuruses: 1) lesele elu-aegselt ehk abielusse-astumiseni $\frac{1}{3}$ surnu aastapalgast; 2) mõlemast loost lastele (seadusliikudele, väljaspool abielu sündinutele, kaswandikudele) 15. aastani igapähele — ühe wanema eluajal $\frac{1}{6}$, kui mõlemad wanemad surnud — $\frac{1}{4}$ aastapalgast; 3) eelkäivatele sugulastele elu-aegselt igapähele $\frac{1}{6}$; 4) wendadele ja õdedele, kui nad wäesedlapsed on, 15. aastani $\frac{1}{6}$ aastapalgast igapähele.

See saab paiukit ainult sel korral, kui abielusse-astumine enne õnnetut juhtumist oli, kasulapsed — kui nad enne õnnetut juhtumist perekonda astusid; eelkäiwad sugulased ning wennad ja õed sel korral, kui nad surnud isiku hoolitsemisel olid.

Kui mõlemad wanemad ettewõtte töö juures saadud wigastuse tagajärjel surewad, siis saawad lapsed kogu paiuki, mis nende ühe kui ka teise surma korral peab antama.

See saab aga abielusse-astumise korral weel ühefordset kolmefordse aastase paiuki.

Kõikidele perekonna-liikmetele määratama paiuki summa ei wõi kõrgem olla kui $\frac{2}{3}$ surnu aastapalgast.

Sgal juhtumisel on lesel ja lastel paiuki saamiseks eesõigus. Teised wõiwad paiukit ainult siis saada, kui lesele ja lastele määratawad summad $\frac{2}{3}$ palgast wälja ei tee. Kui aga juba nende üle $\frac{2}{3}$ tuleks maksta, siis vähendatakse ühewõrra nende osasid.

Magu juba mitmel korral tähendatud, oleneb paiuki kõrgus aastapalga suuruselt. Aastapalga suuruse arvamamiseks on käesolewas seaduses oma juhtnõõrid ülles seatud. Selle hulka käib muu seas ka korter ja moon, kui neid rahalise palga kõrwal saadakse. Moon arwatakse oma hinna järele, korter aga kõrgendab rahalist palka 10—20 protsendini.

Kõige kõrgemaks aastapalgaks, mille järele paiukit makstakse, on 1500 rubla arwatud. Kes aastas üle selle palka saawad, wõiwad selle üle käiwa summa pii-

rides siwiliseaduse põhjal kahjutasu nõuda. Rinnitamise-
seaduse järele seda enam nõuda ei saa.

Ma-ealisele määratud paiul tõuseb täie-ealiseks saa-
misega.

Tasu nõudmise ja maksmise kord.

Igast õnnetust juhtumisest peab ettevõtte omanik
ehk selle juhataja lähemale politseiülemale ja kohasele
kinnitamiseühisusele ehk selle volinikule kohe teatama. Wi-
gasaja ise, kui tema terwis seda lubab, peab õnne-
tust juhtumisest ettevõtte juhatajale teatama.

Rinnitamiseühisus võib koha peale oma volinikka
saata, kes õnnetu juhtumise üle tunnistuse kogu seavad
ja selle kahjutannatanud isikule ehk tema perekonnale
annavad.

Kui 48 tunni jooksul pärast õnnetust seda tunnis-
tust välja ei ole antud ehk kui seda wigastada või
tema perekond nõuab, teeb politsei juhtumise üle pro-
tokolli. Protokolli koostuseadmise juurde kutsub politsei
ettevõtte juhataja, ühisuse voliniku, kahjusaja, arsti ja
õnnetuse juures olijaid.

Arstlikuks ülevaatamiseks võib arsti waba välja-
walikut mööda kutsuda. Politsei protokolli ja arstlikust
tunnistusest antakse pooltese ära kirjad maksuta.

Rinnitamiseühisuse nõudmise korral peab kahjusaja
ennast arstlikelt üle waadata lastma. Wastasel korral
võib ühisus teda kinnitamisetasust osalt ehk sootuks il-
ma jätta.

Tasunõudmisega peab esialgselt selle kinnitamise-
ühisuse poole pöörama, mille alla see ettevõtte käib,
kus tööline õnnetu juhtumise korral töös oli. Nõud-
mist otsekohe kohtusse anda ei või. Ühisusele peab nõud-
mine k a h e a a s t a j o o k s u l õnnetu juhtumise päewast
arwates sisse antud olema, kui õnnetuseosajine ise nõud-
ja on; perekonna-liikmetele arwatakse seda aega surma-
päewast. Selle aja möödalahkmisega kaob õigus tasu
nõuda.

Kui finnitamiseühisus leiab, et nõudmine mitte tema, vaid mõne teise ühise vastu antud peab olema, siis annab tema selle nõudmise 7 päeva jooksul wimase kätte, sellest ühtlasi nõudjale teadustades. Kui ta wimane ühise nõudmist oma wõimupiiri alla kätteks ei tunnista, siis peab ta asja otsustamise 7 päewa jooksul Rinnitamiseasjade Nõukogu kätte andma, kes kuu aja jooksul oma otsuse annab, mis lõpulil on.

Rinnitamiseühisus peab, ühe kuu jooksul nõudmise kättesaamisest arwates, nõudjale oma esialgsest otsusest kirjalikult teatama, kas ta nõudmise tagasi lüftab wõi taju määrab.

Selle ühise esialgse otsuse peale on nõudjal õigus kahe kuu jooksul oma wastuseletusi anda. Nõudja wastuseletuste kättesaamise päewast arwates ühe kuu jooksul määrab ühisus tähtaja asja uueks läbiwaatamiseks, kuhu ka nõudja ehk tema wolinil seletusi andma kutsutakse. Lõpulil ühise otsus tuleb ühe kuu jooksul nõudjale kirjalikult teada anda.

Kes selle lõpuliitu otsusega rahul ei ole, peab 6 kuu jooksul selle teada-andmisest arwates nõudmise lohtuse andma. Pärast seda enam nõuda ei saa. Ka sel korral wõib nõudja lohtuse minna, kui ühisus asja-ajamisel seaduslikka tähtaegastid silmas ei pea.

Kui nõudja ainult ühise lõpuliitus otsuses määratud taju suurusega nõus ei ole, siis on temal õigus taju ühise poolt määratud suuruses lohe kätte saada. Niisugune asjaolu ei talista nõudmist lohtuse andmast.

Ubiraha makstakse ühise põhjustkirjas määratud tähtaegadel, kuid mitte vähem kui kaks korda kuus. Paiuti andmise tähtajad määratakse poolte kokkuleppimisel; kui kokkuleppimist ei ole, siis makstakse seda iga kuu ette. Ühefordsest wõib paiutit ainult ühise ja paiutisaajate nõusolemisel wälja maksta ja kui aastane paiut 36 rublast mitte kõrgem ei ole ja selle juures mitte üle 15%^o wigastatu aastapalgast.

Paiufi määramise korral antakse paiufisaajale fin- nitamiseühisuse poolt paiufiraamat, kuhu finnitatud töö- liste õigused üles on tähendatud.

Ühisus peab paiufi ja abiraha määratud tähtaegadel ülesantud adresi järele oma kulul ka postiga kätte saatma.

Paiufisaajad peavad oma poolt ühisuse nõudmise peale tarwilikku teateid saatma (tunnistuse, et nad alles elavad; leifi, et tema abielusse ei ole astunud); wastasel korral võib ühisus maksimise seisima jätta.

Kolme aasta jooksul paiufi määramisest võivad pooled üks kord aastas uut arstlikku ülevaatamist nõuda: ühisus, kui arwab, et paiufisaaja termeks ehk termeks maks on saanud, paiufisaaja — kui ta leiab, et tema haigemaks, töövõimetumaks on jäänud. Ülevaatamise tagajärjel võib paiufi maksimist lõpetada, paiufit vähendada ehk kõrgendada — selle järele, kuidas arstide otsus on.

Kinnitamiseühisused.

Tööliste kinnitamise seadus on Europa Wenemaal ja Kaukasias maksew. Kõik see pind jaguneb ühiku- tesse kinnitamise-piirkondadesse, mille piirid Tööliste Kinnitamiseasjade Nõutogu ära määrab. Igas piirkon- nas asub oma kinnitamiseühisus.

Ühisused asutatakse laubanduse- ja tööstuseministri ettekirjutusel ja tema osanikkudeks on kõik kinnitamise- piirkonnas leiduvad ettevõtted, mis selle seaduse alla käiwad.

Kinnitamiseasjade Nõutogul on aga õigus luba- da: 1) ühikutel ettevõtetel selle ühisuse osanikkudeks astu- da, mis teises kinnitamise-piirkonnas on, 2) ühesar- nastel ettevõtetel, mis ühes piirkonnas ehk mitmes lei- duvad, eraldi ühisust asutada ja 3) linnadele ning semstwotele lubada eraühisusi asutada.

Wabrikuteinspektorid peavad nende ettevõtete ni- mekirja, mille omanikud kinnitamiseühisuse osanikud pea-

wad olema, ja annawad nendele ettewõtte ühisusesse määramisest teada.

Iga finnitamiseühisus peab nende ettewõtete nimekirja pidama, mis selle ühisuse alla käiwad.

Ettewõtte nimekirjasse üleswõtmine ja sealt maha kustutamine sünnib wabrikuteinspektori ettekirjutusel.

Ühisusel on juridikalise isiku õigused. Tema warandus sünnib 1) ühefordsetest ja iga-aastastest osanikkude maksudest; 2) ühisuse waranduse sissetulekutest; 3) annetustest; 4) ühisuse poolt määratawatest trahwidest; 5) juhuslistest sissetulekutest.

Ühisuse walitjuse ja asja-ajamise korra määrab põhjuskiri ära.

Põhjuskirja seawad ettewõtete asemikud nõuogu poolt määratud ajaks kokku. Nõuogu waatab selle läbi ja paneb kaubanduse- ja tööstusministrile finnitamisesse ette. Kui ettewõtete asemikud põhjuskirja määratud ajaks kokku ei sea, siis teeb seda nõuogu ise.

Põhjuskirja finnitamisel määrab minister ühtlasi ka ühisuse tegewuse awamise aja ära, millest peale ühisuse õigused ja kohustused maksma hakkawad.

Nii peapunktid. 23. juuni seadus tuletab 1903. aasta 2. juuni seadust meelde ja ongi wiimase juhtumõtete edasiarendamine. Ettewõtte omaniku isikliku wasutuse asemele õnnetute juhtumiste korral asub finnitamiseühisuse wastutus, mis ettewõtte omanikule kui ka töölistele kasulikum on; ka mõned uued ettewõtete liigid on selle seaduse maksuse alla määratud; tema on ettewõtte tööliste ja teenijate kohta maksew; tasu andmine ja saamine on lahendamaks tehtud.

(Lõpp.)

Anton Palwadre.

Toimetuse kirjakaft.

Rüsim. 117. Kui suur wõib nägemiselühedus kroonu teenistusesse wõtmise puhul olla?

Wastus: Lühimaluselõb wõetakse kuni D 1,5 wastu, kuna wabatahtlised alles siis wabaks saawad, kui nende nägemine D 4,5 on.

Rüsim. 118. Kui on sõjawäe-teenistusesse wõtmiseni gümnaasiumis ajapikendust saadud, kas peab siis peale gümnaasiumi lõpetamist lohe kroonu teenistusesse minema wõi on wõimalik ülikooli astuda ja ajapikendust edasi saada?

Wastus: Kui kuhugi kõrgemasse õpeasutusesse sellel sama aasta sügisel astute, siis ei pea kroonu teenistusesse minema. Peab õpeasutuse juhatajalt (ülikoolis rektorilt) tunnistuse nõutama, et üliõpilane olete, ja ühes palwekirjaga komisjoni saatma.

Rüsim. 119. Kas on noorelmehele, kes kroonu teenistuse eest kõrwale on hoidnud ja väljamaal elab, wõimalik koju tulla, ilma et teda trahwitaks, ja kas peab ta siis veel teenistusesse minema?

Wastus: Jstikud, kes kroonu teenistuse eest kõrwale on hoidnud, jääwad selle süüteo eest trahwita, kui nad aasta jooksul manifestipäewast arwates, ilmuvad, et wäeteenistusesse astuda.

Rüsim. 120. Kas on meremeeste-kooli astujal õigus sõjawäe-teenistuse edasilükkamisest saada ja kui kauaks?

Wastus: Meremeeste-kooli õpilased saawad wäeteenistusesse minemise aja pikendust kuni 24. aastani.

Rüsim. 121. Olen lese naise ainus poeg. Mis sugune õigus mul on? Kas on liisuwõtmisele minel sunduslik?

Wastus: Teil on esimene kergendus. Esimese kergenduse mehed ei pruugi komisjoni ette ilmuda. Nende asemel wõib wallatalitaja loosi tõmmata.

Rüsim. 122. 1907. aastal ostis minu isa Wenemaale kohta. Esialgsed tingimised tehti wallawalitsuses. Wahepeal on müüja ära Amerikasse rännanud ja meie ei saa kohta kinnitada, sest wanem notarius selle lepinguga ei kinnita. Mis tuleks meil peale hakata?

Wastus: Tuleb ringkonnakohtusse kaebada ja nõuda, et müüja wormilise kontrakt annaks. Et Teil tema adressi teada pole, siis peate kuulutada lastma. Sedawiisi saate kohta kõige hõlpsamine oma nimele.

Rüsim. 123. Keegi ehitas peremehe suusõnalise loaga talumaa peale maja. Kirjalikku lepingut pole olemas. Talu on mitme omaniku käes olnud, nüüsamuti ka maja. Wiimati ostis selle maja meie isa ära. Kõige wiimane talu

omanik tahab meid majast wälja ajada. Kas saab ta seda teha? Oleme rendi korralikult ära maksnud.

Wastus: Kelle maa, selle maja — nii on seaduse järele. Kui aga wihmane taluomanik selle maja Teie omanduseks on tunnistanud, siis on ta ka Teie jagu; on ta Teid aga kui rentnik sees pidanud, siis on maja tema omandus ja ta võib sellega teha, mis tahes. Wihmasel korral, kui Teid wälja aetakse, võtte sellest taju nõuda, sellest maja ostsite. Oleks kreposteritud olnud, siis oleks lugu teine olnud. Ilma omaniku loata ei saa aga kreposterida.

Küsim. 124. Kellegil on wõõraste maade keskel tükk maad ja kustilt pole tal juurdekäitu. Kudas saaks ta sinna juurdekäiguteed?

Wastus: Nõndanimetatud hädaste ei ole meie seadustes ära nähtud. Muud teed ei ole, kui pöörata kohalike kogukonna või teise sellekohase awaliku ametkonna poole ja paluge, et sinna awalik wälja ehk külatee asutataks. Kui sellel teel saab, siis saab.

Küsim. 125. Ostin mõne aasta eest T. walda talukoha. Nüüd tahan ka selle walla lüümeks saada, aga wald tahab maksu; kas pean maksuma või ei?

Wastus: Selle läbi, et Teie T. walda talukoha olete ostnud, olete juba seaduse järele T. walla liige, ja muud wastuwõtmist polegi waja.

Küsim. 126. Mina ostin omale Gestimaal linna lähedal mõisniku käest maad ja ehitasin oma kaardi järele õiguste maja peale. Naabri kaardil olla meiwaheline wulits 10 sülda lai, minu kaardil 5 sülda. Naaber oli kubernerile kaebanud. Politsei läbi küsiti minult, kas ma maariha wabatahtlikult tahan käest ära anda, mille peale ma eitawalt wastasin. Kas saab politsei seda maad minult ära wõtta? Kas pean ma ise protsessi alustama ja kas saan ilma adwokadita läbi?

Wastus: Politsei ei saa Teilt midagi ära wõtta. Seda võib ainult kohus teha. Teil ei ole waja mingit protsessi alustada, sest Teil pole ju midagi saada. Ilma adwokadita ei saa Teie wiist küll mitte läbi.

Küsim. 127. Ostin mõisniku käest talukoha, mis alles kreposterimata on. Nüüd ei taha mõisnik alla kirjutada. Kas saan teda sundida?

Wastus: Ringkonnakohtu laudu võtte teda sundida, et ta Teile alla kirjutaks.

Küsim. 128. Ostin talukoha 1895. aastal. Sepingu järele jääb jahihõigus mõisnikule, tema järeltulijatele ja teile, kellele tema lubab. Kas on mul omal ka õigus jahiti pidada?

Wastus: Kui Te Siivimaal elate, siis ei ole Teil jahipidamiseks mingisugust õigust — see on täielikult mõisniku päralt. Elate aga Gestimaal, siis ei peaks mõisnikul Teile maa peal jahitõigust olema, sest seaduse järele ei ole see maksem, kui mõisnik Gestimaal talumaa peale omale tasuta mõne õiguse jätab. Mõisugusel korral võite muidugi ka ise jahiti pidada. Kohtutes on seda asja küll tihti nii seletatud, et Teil õigust ei ole.

Rüsim. 129. Mina tahan omale talumaa peale maja ehitada. Maa rendin 25 aasta peale. Mis saab siis, kui talukoht kellegi võla pärast ära müüakse? Kas võin ma kudadgi oma majast ilma jääda?

Wastus: Kui lepingu kreposterida lasete, siis ei ole ilmajäämise kartust. Teete aga lihtsa, kreposterimata lepingu, siis võib juhtuda, et ilma jääte.

Rüsim. 130. Kas on mõisa möldril õigus wett nii kõrgeks tõsta, et talumaid üle ujutades neile kahju teeb? Kui möldril seda õigust pole, kuhu tuleb siis kaebada?

Wastus: Seda õigust möldril muidugi ei ole. Kaebada tuleb aasta jookkul rahukohtusse, pärast ringkonnakohtusse. Kahjutasu nõudmine summa suuruse järele: alla viiesaja rahukohtus ja üle viiesaja ringkonnakohtus.

Rüsim. 131. Minul omal lapsi ei ole. Wõtsin mõni aasta tagasi omale poeglapse ilma kohtuktu kinnitusega kasulapseks. Müüd oli poiss leeris ja ma tahtsin ta kirjutõpetaja puures oma nimele kirjutada, aga minu laks wenda astusid wahela ja õpetaja jättis selle tegemata. Wennad kardawad, et minu surma korral poiss minu warapärjaks jääb. Kas on wendade luba waja ja kudas pean ma selle asjaga peale hakkama?

Wastus: Wendadel ei ole selles asjas mingisugust keelõigust. Õpetaja ei oleks wõnnud aga ka ilma selle keeluta poega Teile nimele kirjutada, sest Teil pole kohtu otsust. Seda peate järgmiselt toimetama: Annate wallakohtule nõudmise sisse, et palute N. oma lapseks tunnistada, kõigi seaduslikkude laste õigustega. Olete abielus, siis peate palwetirja oma ja naise nimel andma. Tingimised on, et poeg Teist kaheksateistkümne (18) aastat noorem oleks ja et tema wanemad teda Teile kasulapseks lubawad. Müüd tingimisi ei ole. Kohtu otsusest wõtate ära kirja ja wõite õpetaja ning wallawalitsuse kätte, kes siis poissi Teile nimele peawad kirjutama. Siis on temal kõik lihase lapse õigused, ainult sõjawäe-teenistuse kergendust ta ei saa, sest seal nõutakse, et see kohtu kinnitamine alla kümne (10) aasta oleks sündinud.

Rüsim. 132. Elame Gestimaal. 25 aastat tagasi mõõtis wannutatud maamõõtja talud fruntidesse. Ühe talu

külge mõõdeti üks wafamaa maad külale sawi wõtmiseks; sellele on ta ristikiwid ümber pandud. See maa loetakse küll selle talu hulka ja on tema kaardil tühja maana üles märgitud. Nüüd on kohad kõigil päriselt ostetud. Selle kohustatud koha praegune omanik ei taha sealt sawi anda ja ütleb, et tema koha täies suuruses on omandanud ja ühtegi kitsendust ei tunne. Mis peab tegema ja kas on üleüldse õigust siin midagi nõuda?

Wastus: Kui krepostis ülewal on, et selle koha peal sawi wõtmise serwitut lasub, siis peab omanik sawi wõtta lubama; ei luba ta aga, siis tuleb aasta jookkul rahukohustus paluda, et rifutud serwituti omakspidamine jalgale seataks. Ei ole aga krepostis midagi ülewal, siis ei saa ta midagi nõuda.

Rüsim. 133. Põllumeestelt Gestimaal omandas endale Doni põllupangalt tüki maad järelmaksuga ja annab sealt nüüd majaplatssiid pikema aja rendile. Kui selts maksu wõimetuks peaks jääma, kas jääwad siis need majaplatsside lepingud maksma?

Wastus: See oleneb muudugi kõige pealt selle järele, mis sugused määrused selle kohta põllumeestelt ja põllupanga wahelises lepingus olemas on. Ei ole seal midagi niisuguseks juhtumiseks ette ära nähtud, siis läheb asi seaduse järele. Wäimisel juhtumisel on tähtis see, kas rendilepingud kreposteritud on wõi ei. On nad kreposteritud, siis jääwad nad ka maksma. Ei ole nad aga kreposteritud ja müüakse põllumeestelt maa põllupanga nõudmisel ära, siis oleneb see uue omaniku heast tahtmisest, kas ta need rendilepingud maksma jätab wõi ei.

Rüsim. 134. Kas wõib peigmees pruudilt seda kraami ja kulu tagasi nõuda, mis ta peigmehe-põlwes pruudi pärast on kandnud, kui pruut isa sundimisel teisele mehele läheb, sest et see teine temast rikkam ja noorem on?

Wastus: Kui kihlus wabal kokkuleppimisel ära lõpeb ehk ta ühe poole nõudmisel, aga põhjusel, mida summagile süüks ei saa panna, siis on pruudil ja peigmehel mõlemal õigus kingitusi teineteiselt tagasi nõuda. Sün nib lahumine ühe poole süü läbi, siis on teisel, süüta poolel õigus saadud kingitusi omale pidada ja tehtud kingitusi tagasi nõuda. Kingitused antakse tagasi, nagu nad nõudmise-silmapiigul olemas; mis ära kulutatud, selle wärtust ei saa enam nõuda. Raha makstakse sellesamas summas tagasi. On üks pool sellest kahju saanud, et teine abieluse lubas astuda ja ei astunud, siis wõib esimene kahjutasu nõuda.

Rüsim. 135. Kas kaheklassilise ministeriumikooli lõ-

petajal on uue sõjawäe-seaduse järele õigus mõnesugust fergendust saada?

Wastus: Uue sõjawäe-seaduse järele ei saa ministriumifooli lõpetajad mingisuguseid fergendusi.

Rüsim. 136. Elan Wenemaal. Tahan ühte seitsme-aastast last omale kasulapsiks wõtta. Kus lohtus pean seda finnitama?

Wastus: Talupoegadel tehtaße see asi loگونnas perekonna-litlmeis kirjutamise teel. Teisjal peab see asi ringlonna-lohtu laudu minema, kuhu lapseswõtmise nõud-mise kiri sisse peab antama.

Rüsim. 137. Mul suri mees ära ja jättis koha järele. Pärjajad oli meid neli: mina ja kolm poega. Wanem poeg wõttis naise, suri ära ja jättis poja järele. Pärandus on alles jagamata. Kellel on nüüd koha saamise õigus, kas minu poegadel wõi pojapojal?

Wastus: Koha saamise õigus on wanemal pojal. Suri tema ära, siis päris tema õiguse, nii et sedawõõti pojapojal koha pärimise õigus peab olema.

Rüsim. 138. Meid on mitu wenda. Wanem wend on oma eluaja lohta pidanud, kuna nooremad wennad muud ametid õppisid. Nüüd, kaks aastat tagasi, tulid teised wennad koju ja nüüd iaotati loht isa testamendi alusel wendade wahel ühesuurusteks osadeks. Kas on wanemal wendal õigus teiste wendade käest oma teenistuseaja eest omale palka nõuda ja kui pika aja eest?

Wastus: Kui wanem wend sulasestohuseid täites põl-du harris, siis wõib ta tasu nõuda — kümne aasta eest, nõudmisepäewast arwates.

Rüsim. 139. Mina lasffin oma waranduse agendi läbi tulefinituse-seltis ära finnitada. Agendi käest sain ka kwiitungid raha maksmise üle wastu, kuna seltis walitusse kwiitungid weel ei ole. Nüüd on see agent mulle teadmata põhjustel seltis teenistusest tagandatud. Kas on tema kwiitungid makswad ja kas saan ma tarwisel korral nõuda, et seltis oma kohuseid minu wastu peab täitma?

Wastus: Rõige pealt on tarwis seda silmas pidada, kas finnitamise-tingimistes midagi selle asja lohta üteldud on. Kui on, siis tuleb muudugi selle järele käia, mis seal on üteldud. Kui ei ole, siis tuleb seaduse järele käia; selle järele on aga agent seltis ehitaja wõi wolnik ja tema. Kui nõisuguse tegewused seltis asjus on Teie wastu täieliselt siduwad. Nii on siis üks ta kõi, kas tema selle raha on edasi andnud wõi ei ole, kui Teil aga kwiitung ette on näidata, et Teie seltis wolnikule raha ära olete maksnud. Kui tema seltisile edasi pole andnud, siis on see seltis oma asi, kuidas tema oma agendiga walmitis saab. Teine

asi on aga, kui lugu nii peaks olema, et teatud isik on enese agendi eest wälja andnud, aga ise agent ei olnud. Mõisugusel korral on kelmas toime pandud ja selle eest ei ole seltsil muidugi mingisugust wastutust kanda, kui keegi kel- muse ohwriks on langenud.

Rüsim. 140. Olen 16-aastane. Tahan wäljaspool ko- dust walda teenima minna, aga wanemad ei lase mulle passi anda. Kas on võimalik ilma wanemate loata passi saa- da, ehk: millal wõib meesterahwas iseseiswalt passi oman- dada?

Wastus: Meesterahwad saavad 17 aastast peale ise- seiswalt passi muretseda. Passi ei ole wäljaspool oma elukohta kreisi piirides ja ka teises kreisis, kui see isiku kindlast elupaigast üle 50 wersta kaugel ei ole, kuue kuu jooksul tarwis. Põllutööliised wõiwad ka kauem ilma olla. Tööstuseasutustes peab ka oma kindlas elupaigas pass olema.

Rüsim. 141. Wald nõuab kooliõpetaja käest maa eest, mis mõis kooli heaks on teeninud, renti, sellepärast et kooliõpetaja nüüd kroonu poolt palga saab; wastasel kor- ral ahwardab maad wälja rentida. On tal selleks õigust? Ja kui mitte, kelle poole tuleb kooliõpetajal siis pöörata?

Wastus: Kroonu poolt palga maksmine seati selles mõttes sisse, et kooliõpetaja palka kuni 360 rublani aastas- tõsta ja selle tingimisega, et wallad oma wäljaandeid kooli heaks ei wähendaks. Kui Teie juba 360 rbl. puhtas rahas palka saate, siis on wallal õigus maa renti muul wiisil kooli heaks ära tarwitada.

Rüsim. 142. Misugustel põhjustel on võimalik abi- elu lahutust nõuda ja kuhu sisse anda?

Wastus: Abielu lahutus on hõlpsam ja raskem, selle järele mis usku inimene on. Greeka õigeuslikustel on abielu lahutamiseks järgmised põhjused: 1) abielu rikku- mine; 2) kui üks pool wõimetu on abikaasa-kohtu jid täit- ma (wõimetus peab enne abielusse-astumist alanud ole- ma); 3) ühe abikaasa enam kui wiie aastane, teadmata kuhu, kadumine; 4) kui üks abikaas kõigi õiguste kaotami- sega ära on saadetud ja teine pool temaga ühes ei soowi minna. Rudas abielu lahutuse asja-ajamist toimetada, seda on liig keeruline sin wastuses ära seletada ja wiiks ka liig pikale. Olgu ainult järgmist tähendatud: Abielu lahutuse asjaajamine algab selle poole palwe peale, kes lahutust soovib, ja seal piiskopkonnas, kus mehe wiimane kindel eluase (domicilium) on. Grandid selles korras on: 1) kui teadmata on, kus teine abikaas wiibib, siis alusta- takse lahutust seal, kus lahutuse nõudja elab; 2) ärasaat- mise korral seal piiskopkonnas, kus laulatati.

Buteri-usulistel on abielu lahutus palju hõlpsam, sest põhjusti on palju rohkem, ja mõni põhjus üksi on juba palju laialisem kui õigensulistel kõik kokku. Põhjused on järgmised: 1) abielu rikkumine; 2) abikaasa kuritahtlik mahajätmine; 3) pika-ajaline, üle viie aasta äraolek (kui ta vastu tahtmist); 4) kui teine pool kooselamise-wõimetu on; 5) parandamata külgehakkaw haigus; 6) nõrgameelsus; 7) kõlwatud elukombed; 8) metsik, elule hädaohtlik ümberkäimine, sõimamine ja muud tuntawad teotused; 9) kohtulikult tõeks tehtud soow, abikaasa au teotada; 10) rasked kuritööd (otsustaw pole mitte karistuse kõrgus, waid kuritöö iseloom). Kaebada tuleb konsistoriumi. Lapsed saawad harilikult süüta poolele.

Rüsim. 143. Kas saan wallakohtusse kaebada, kui jada rubla ühes protsentidega laada on? Kas wõin esiti peawõlga ja pärast protsenta nõuda?

Wastus: Soowitaw on esiti protsentid nõuda ja siis peawõlga.

Rüsim. 144. Kas on Eesti keeles niisugust seaduse-raamatut olemas, mis wallatahtajatele nende ametis juhatust annaks?

Wastus: Otskohe niisugust raamatut ei ole, kus ainult talitajatele juhatust antakse. Teie wõiksite oma õiguste ja kohuste üle Eestimaa Talurahwa-seadusest juhatust leida. Sellest on peale ametliku tõlke ka weel R. Pats'i tõlge Eesti keeles olemas.

Rüsim. 145. Peale isa surma jäi wessel järele. Wõlg maitsi selle poja kätte, kes liikumata waranduse päris, kuna teised wennad sellest midagi ei teadnud. Sest on kolm aastat möödas. Kas saawad teised wennad seda weel nõuda?

Wastus: Saawad küll oma wenna käest weel nõuda.

Rüsim. 146. Olen ostetud talu omanik Riimimaal. Wanem poeg ütles enese koha pärimise õigusest lahti. Kord raste haiguse ajal lubasin mina koha peale surma teisele pojale, selle tingimisega, et ta teistele lastele koha wäärtuse järele määratud summad wälja maksab. Kõige wanem poeg suri ära ja jättis lasteta lese maha, sellele ja oma testamendis minu poolt oodatawa osa pärandas. Kas ei wõi mina seda osa teistele lastele pärandada?

Wastus: Wõite küll. Niikaua kui Teie elate, on Teil ka testamendi muutmise õigus. Teisets ei ole minjal praegusel juhtumisel mingit õigust Teie warandusest pärida.